

Ett hotellkvarter i Klara

Kerstin Mandén-Örn, text Göran Fredriksson, foto

Kvarteret Pilen vid Vasagatan är det sista helt bevarade Klarakvarteret på Nedre Norrmalm. De intilliggande kvarteren på båda sidor om Kungsgatan lyckades undgå cityomvandlingen på 1950- och 1960-talen men håller nu på att omdanas. Hela kvarter utplånas inte längre utan flertalet av gathusen bevaras medan kvarterens inre rivs ut och får en helt ny karaktär. I kvarteret Pilen finns fortfarande en varierad äldre bebyggelse med hotell, kontor, verkstäder, butiker och även bostäder i gat- och gårdshus. Planer på stora förändringar finns även här, vilket kommer att påverka den småskaliga miljön där hotellen spelar en viktig roll.

Kvarteret Pilen omges av Vasagatan, Gamla Brogatan, Klara Norra Kyrkogata och Bryggargatan. Kvarteret var på 1700-talet större än idag och sträckte sig nästan ända ner till Klara sjö. På 1860-talet var det ursprungliga kvarteret delat av Klara Strandgata, som på 1880-talet breddades och fick namnet Vasagatan. I vilken utsträckning kvarteret var bebyggt med stenhus före den stora branden på Norrmalm 1751 är inte helt klart. Idag finns byggnadsdelar från 1750-talet bevarade i hörnet av Gamla Brogatan och Klara Norra Kyrkogata. Den huvudsakliga bebyggelsen i kvarteret är dock uppförd vid 1800-talets slut och på 1920-talet. Undantag är hörnhuset Bryggargatan-Vasagatan som uppfördes 1864 vid den gamla Klara Strandgata och ett hus vid Klara Norra Kyrkogata. Det senare byggdes 1935-37 i 6 våningar efter den stadsplan som då var

aktuell och som tillät högre hushöjd och även innehöll en aldrig genomförd breddning av Klara Norra Kyrkogata.

Hotellverksamhet i Stockholm

För att få en bakgrund till hur kvarteret Pilen vuxit fram som hotellkvarter kan man gå så långt tillbaka som till de gamla härbärgena. Långväga besökare i Stockholm kunde under medeltiden ta in hos utvalda härbärgerare. Enligt Karl IX:s förordning 1605 skulle gästgiverier och värdshus upprättas och skyltar sättas upp som vägledning. Stor del av inkvarteringen ordnades emellertid som rum för resande. Det klagades mycket på att det inte fanns tillräckligt med ordentliga värdshus med ordnade förhållanden och fasta priser. Först under 1800-talets förra hälft kan man tala om det moderna hotellväsendets uppkomst i Stockholm.

År 1832 öppnade Hôtel Garni (= möblerade rum) vid Drottninggatan 3. Hotellägaren annonserade: "I detta smakfullt inredda hotel, beläget vid Drottninggatan och Rosenbad n:o 3, finns i 3:e våningar möblerade rum för resande, såväl för familier som för enskildte med tillhörige domestiquerum. Stall och vagnshus äro på stället." Det eleganta hotellet var välbesökt men upphörde redan 1855.

Det första stora hotellet av kontinentalt snitt var Hotell Rydberg vid Gustav Adolfs Torg. Köpmannen Abraham Rydberg donerade vid sin död 1845 pengar

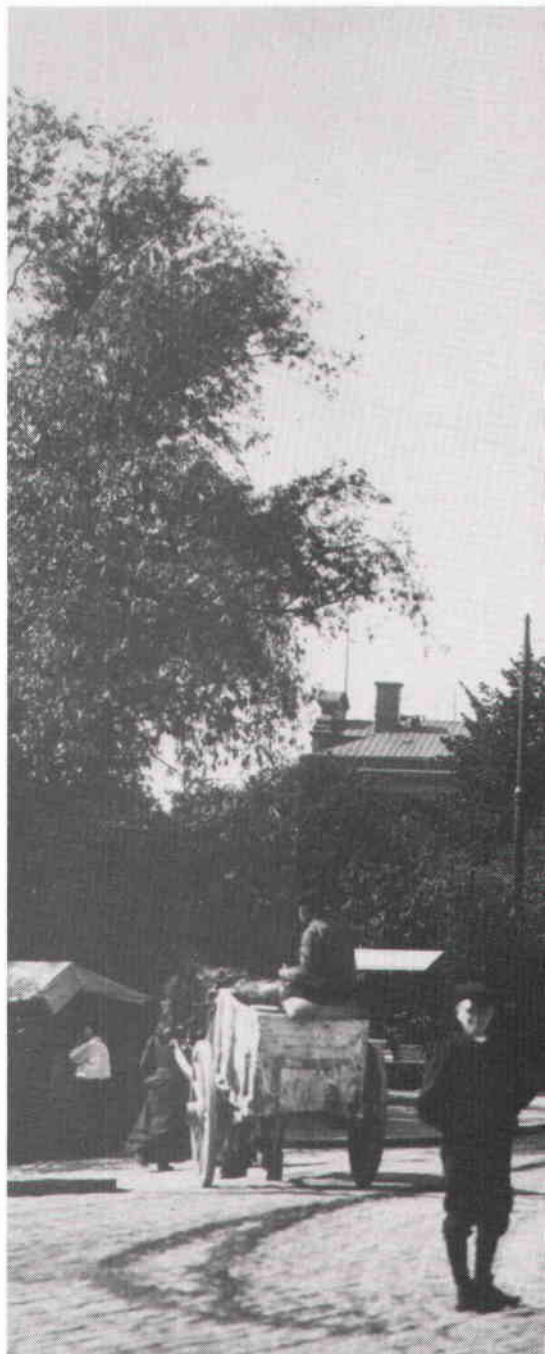
till ett "Hotel de ville" (stadshus). Något Hotel de ville för kommunal representation byggdes dock inte men däremot ett modernt hotell som öppnade 1857. Det fanns vatten och gas indraget och redan på 1860-talet installerades två badrum. Ägaren till Hotell Rydberg fransmannen Regis Cadier utökade sin verksamhet och öppnade 1874 Grand Hôtel med 314 rum för resande.

Hotell Brunkeberg i fonden av Brunkebergstorg var inte som man skulle tro ett hotell i vanlig mening utan hade större och mindre lägenheter till uthyrning. Namnet hotell syftade troligen på att byggnaden var praktfull, påkostad och lite förmer än andra hyreshus i Stockholm.

Ända fram till 1800-talets slut fanns de flesta mindre hotellen och rum för resande i Gamla Stan. Genom att västra och södra stambanan bands ihop och Centralstationen invigdes 1871 blev det en successiv flyttning av cityfunktioner från Gamla Stan till Nedre Norrmalm. Kontor, banker och tidningar liksom hotellen flyttade hit. Nedre Norrmalm upphörde att vara ett attraktivt bostadsläge och istället blev blandningen av arbetsplatser och bostäder utmärkande. Enligt adresskalendern 1872 under "Hoteller och Rum för Resande" fanns på Norrmalm 18 hotell som är nämnda med namn. De flesta låg vid Gustav Adolfs Torg och Norra Smedjegatan. År 1890 fanns 32 hotell varav många på Norra Smedjegatan men det fanns också ett hotell vid Vasagatan och ytterligare några i trakten. Men fortfarande låg 36 hotell i Gamla Stan.

Om man ser på adresskalendern 1930 fanns bara några få hotell i Gamla Stan men däremot 73 hotell

Sedan Centralstationen invigts 1871 flyttade city från Gamla stan till Nedre Norrmalm. Också hotellen flyttade till det nya city. Vasagatan norrut från Järnvägsparken. Foto 1912. SSM.

och rum för resande på Norrmalm. Många av hotel-
len låg vid Vasagatan och vid angränsande gator
såsom Klarabergsgatan, Mäster Samuelsgatan,
Bryggargatan, Gamla Brogatan, Klara Norra Kyr-
kogata och Klara Västra Kyrkogata. Idag har de
flesta av dessa hotell försvunnit och istället har vi
jättar som Hotell Sheraton och Royal Viking. Men
det finns ännu kvar några mellanstora och små
hotell i trakten av Vasagatan, bl a i kvarteret Pilen.

Hotellverksamhet i kvarteret Pilen

Det är svårt att kartlägga hotellverksamheten i
kvarteret Pilen i dess helhet. Genom att gå igenom
byggnadslovshandlingar kan man få reda på vilka
ny- och ombyggnader som gjorts. De små hotellen i
vanliga bostadslägenheter, som inte byggts om, före-
kommer inte i dessa handlingar. Men med hjälp av
både adresskalendern och byggnadslovshandlingar
kan man dock få en bild av hotellverksamheten i
kvarteret.

I huset *Vasagatan 36*, uppfört 1864 som bostadshus,
gjordes ändringar för hotell redan 1906, 1924–26
gjordes en stor om- och påbyggnad för hotell och 1938
skedde ännu en ombyggnad. Hotellet hette då Pat-
ricia.

Vasagatan 38 innehåller sedan byggnadstiden på
1920-talet Centralhotellet, nu Central Hotel.

Vasagatan 40 uppfördes 1889 och byggdes om till
hotell på 1930-talet. Där fanns hotell kontinuerligt
till omkring 1980, det sista med namnet Hotell Vasa.

Gamla Brogatan 27 från 1897 var ursprungligen en
bostads- och verkstadsfastighet som idag inrymmer
Maranataförsamlingens Pilgrimshem i både gat- och
gårdshus, efter att några år i början av 1970-talet ha
varit allaktivitetshus för ungdomar.

I hörnhuset *Gamla Brogatan 25 – Klara Norra Kyr-
kogata 19* som delvis är från 1700-talets mitt har det

varit hotell på något eller några våningsplan alltse-
dan 1920-talet. Det fanns dock enligt adresskalen-
dern ett hotell här redan 1897 som då hette Hotell
Kanan. 1970 hade hotellet namnet Turné och idag
heter det Hotell Klara.

Hörnhuset *Klara Norra Kyrkogata 13 – Bryggarga-
tan 10* uppfördes på 1850-talet och byggdes om
1929–30 till hotell av ägaren Stockholms Kristliga
Ungdomsförening som drivit hotellverksamhet här
sedan omkring 1900.

Bryggargatan 12A uppfördes på 1920-talet av Stock-
holms allmänna Restaurant AB för folkrestauranten
Pilen med tredjeklass-restaurant på bottenvåningen
och andraklass-restaurant 1 trappa. Restaurant
Pilen hade tidigare legat i ett äldre hus på tomten.
Här bedrevs visserligen inte någon hotellverksamhet
men kopplingen mellan restauranten och alla de små
hotellen är ju tydlig. I huset intill, *Bryggargatan 12B*
som uppfördes som hotell 1929–30, ligger fortfarande
Hotell Savoy. Det innehöll under många år också
lokaler för Arbetarnas Bildningsförbund, ABF.

Av alla dessa hotell finns idag Centralhotellet,
Hotell Savoy, Hotell Klara och Pilgrimshemmet
kvar.

Kvarteret Pilens framtid

Ett stadsplaneförslag för kvarteret Pilen är under
våren 1986 ute på remiss till de olika förvaltning-
arna. Enligt planförslaget kommer Klara Norra Kyr-
kogata 17, Bryggargatan 12B och hörnhuset Vasa-
gatan 36/Bryggargatan 14 att rivras. I kvarterets
inre kommer en halvcirkelformad kontorsbyggnad
att uppföras. Ett bostadshus planeras mot Klara
Norra Kyrkogata och en nybyggnad för kontor och
eventuellt hotell mot Bryggargatan samt en nybygg-
nad för kontor i hörnet av Vasagatan och Bryggarga-
tan. Stadsmuseet har opponerat sig mot rivningen av
Vasagatan 36/Bryggargatan 14 både med hänsyn till
det gamla huset och med hänsyn till miljön vid Vasa-

*Klara Norra
Kyrkogata
1932. Th kvar-
teret Pilen, tv
kvarteret Lam-
met. I fonden
den just färdig-
byggda förbin-
delsen mellan
Posten och
Postgirot. Foto
Svenska Dag-
bladet.*

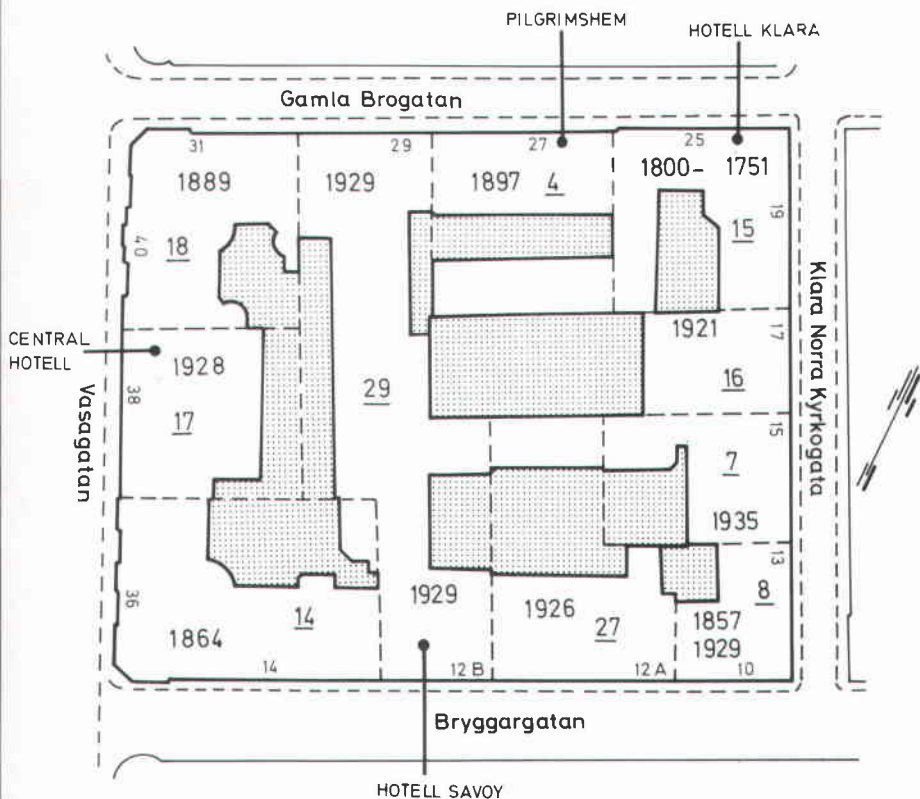

gatan. Stadsmuseet är också negativt till den ändrade strukturen i kvarteret.

Även om flertalet av gathusen bevaras förändras hela karaktären på kvarteret. En total upprustning av husen innebär också att mindre hotell med lägre priser får svårt att klara sig med de nya cityhyrorna. Om planen genomförs är Nedre Norrmalm som en stadsdel där man kan finna billiga hotellrum ett minne blott.

Höger sida: Centralhotellet, Vasagatan 38. Huset byggdes 1928–29 och ritades av arkitektfirman Höög & Morssing med hotell från våning 3 tr och uppåt. Foto A Malmström, omkring 1930. SSM.

Karta över kvarteret Pilen 1986. Ritad av Maria Lipasti efter mindre justering av original från stadsbyggnadskontoret.

CENTRALHOTTELLET

FVLSIA C. GOTTFRED RYSTEDT A.B.

STORRE LASER
UTROSALJES

FRUKT CENTRALHOTTELLET

Vänster sida: Centralhotellet. Matsal på 4 tr i en utsökt 20-talsklassicistisk stil med meandrar, listverk, rosetter och grisaillemålningar.

Alla hotellrum har kvar dörrar med ursprungliga ornament. Rummen däremot skiftar. Efterhand har de moderniserats till 1980-talets hotellstandard.

På varje våningsplan finns intill trapphuset en mindre sittgrupp. Eva Ljungdahl heter städerskan. På hotellet finns 15 anställda.

Centralhotellet. Frukosten serveras i matsalen men kan också beställas på bricka till rummet. Trapphuset präglas av 20-talets omsorg om detaljer som smidesracket och lampan.

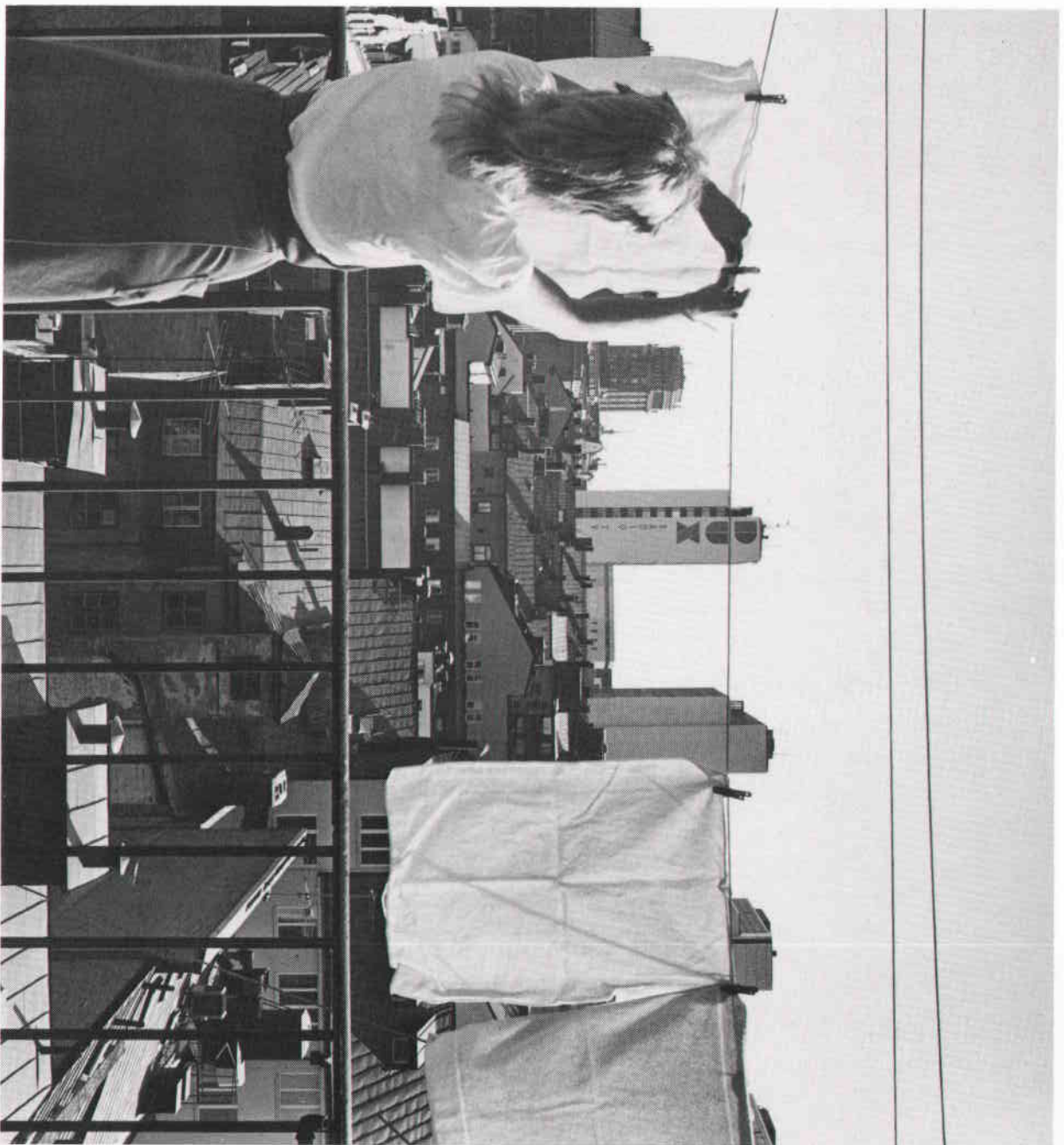

Centralhotellet. Många av gästerna är stamkunder. De kan vara försäljare, reparatörer eller fackförningsfolk som regelbundet kommer till Stockholm.

Hotell Klara. På hotellet finns 27 rum. Dusch och WC i korridoren. Det finns fyra fast anställda. I receptionen sitter Eva von Ehrenstein.

Centralhotellet. Tvättstugan ligger högst upp med balkong utanför. Här har man en bra utblick och kan uppleva kontrasterna i City.

Hotell Klara, rum med handfat. Ett enkelrum kostade våren 1986 185 kronor. Ellen Sernfalk har arbetat länge på hotellet.

Hotell Savoy. På hotellet finns rum med skiftande standard. Det här är ett litet rum mot gården där Nils Ferlin sägs ha bott.

Nybadat.

Höger sida: Gårdagens moderna City. Utsikt över Vasagatan från ett hotellrum på Central-hotellet.

Gårdsbild från kvarteret Pilen. Tv Hotell Savoy och th hörnhuset Vasagatan 36–Bryggargatan 14.

MERCEDES - BENZ

